tą. Vytauto gatvės PR galas (2 pav.) ir Kranto gatvė išgrįsta 1908 m., kartu įrengiant kritulių surinkimo melioracinę sistemą, kuria vanduo buvo išleidžiamas į Šešupės šlaitą.

Pagal tyrimų metu gatvių trasose aptiktus radinius galima spėti, kad seniausia ir intensyviausiai XVII–XIX a. gyventa miesto dalis buvo miesto aikštė ir jos R bei PR pusės, t. y. miesto dalis Šešupės upės link, dabartinės V. Kudirkos, S. Dariaus ir S. Girėno gatvės bei Bažyčios gatvės PR galas, buvusi Rusų gatvė. Būtent šioje teritorijoje reikėtų ieškoti senojo Duliebaičių kaimo, minimo 1561 m. spalio 12 d. sudarytame Jurbarko ir Nova Volia (dabar Virbalis) inventoriuje.

The Field Evaluation in Kudirkos Naumiestis

In 2011, 44 test pits (a total of 100 m^2) were excavated at the sites for the laying of the planned water and sewer lines in the historical centre of Kudirkos Naumiestis (Šakiai District). The city (previously named Vladislavovas (Pol. *Władysławów*)) was founded in 1639–1643 in the territory of Duliebaičiai village. During the second half of the 16th–17th centuries it was planned with a rectangular street grid. A 17th–18th-century cultural layer with coeval ceramics was found around the square in the town's central part. A brushwood causeway (Fig. 1), which was used to create a dry carriageway, was found in some test pits. The streets were paved with stones in the first half of the 20th century (Fig. 2).

MERKINĖ

Simonas Aleksandravičius

V. Sladkevičiaus gatvė 8

2011 m. gegužės mėnesį Merkinės miestelio istorinėje dalyje (UK 17097), Merkinės senojo miesto vietoje (UK 3680), sklype V. Sladkevičiaus g. 8 atlikti žvalgomieji bei detalieji tyrimai. Sklypo R dalyje stovi vieno aukšto medinis gyvenamas pastatas. Pačiame sklype numatyta tiesti vandentiekio ir buitinių nuotekų linijas bei įrengti buitinių nuotekų šulinius. Sklypas yra šalia Merkinės Šv. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų bažnyčios, manoma, pastatytos iki 1387 m., šventoriaus sienos Š dalies.

Tyrinėjimų metu iškasti 4 šurfai, kuriuose fiksuotas iki 1 m storio kultūrinis sluoksnis. Žvalgomųjų tyrinėjimų metu aptikta juodos gludintos keramikos, redukcinėje aplinkoje išdegtų su stambaus granito liesikliu buitinės keramikos fragmentų, balto molio olandiškos pypkės kandiklis, taip pat pavienių gyvulių kaulų. Ankstyviausi kultūrinio sluoksnio horizontai datuotini XVII a. II puse – XVIII a. I puse.

Detaliųjų tyrimų metu 3 iš 4 anksčiau tirtų šurfų buvo apjungti į vieną plotą, suformuojant netaisyklingos formos 19,2x2,2x2,1x 2,1x2,1x2,1x3,9 m dydžio perkasą (1 pav.). Po velėna, praktiškai iki įžemio kastas vienodas juodos riebios žemės sluoksnis. Vietomis buvo galima išskirti smulkius griuvenėlių tarpsluoksnius bei pilkesnės žemės sluoksnius. Prieš įžemį stebėtas nedidelis sunkiai vizualiai išskiriamas pilkos žemės sluoksnelis. Tiek viršutiniuose, tiek tyrėjo išskirtuose apa-

tiniuose sluoksniuose vyravo panašūs archeologiniai radiniai. Didžiąją masinės medžiagos (buitinės keramikos ir koklių) dalį sudarė XVII–XX a. būdingi radiniai. Visgi patį apatinį kultūrinio sluoksnio horizontą reikėtų datuoti XVII a. II puse – XVIII a. I puse.

Tyrimų plote smėlio įžemis pasiektas 1–1,2 m gylyje (H_{abs} 108,30–108,50 m). Jame išryškėjo 11 įvairaus dydžio ūkinių duobių. Archeologinių radinių aptikta 6 duobėse. Vienoje duobėje kartu su įvairaus laikotarpio žiesta keramika aptiktas ir tarybiniams laikams priskirtinas surūdijusios skardos gabalas. Taigi duobė veikiausiai susiformavo XX a. II pusėje. Kitose duobėse aptikta daugiausiai oksidacinėje aplinkoje išdegtų žalsvai glazūruotų buitinės keramikos fragmentų, kurie leidžia duobes datuoti XVII–XVIII a.

Archeologinių tyrimų metu surasta nemažai buitinės keramikos bei koklių fragmentų. Didžiąją dalį buitinės keramikos sudaro smulkūs tiek glazūruoti, tiek neglazūruoti fragmentai. Aptikta ir stambesnių fragmentų, kaip antai 2 beveik pilni XVII a. būdingi molinių taurelių fragmentai. Koklių kolekciją sudaro vos keli egzemplioriai. Vieni iš jų yra lygiu paviršiumi, daugiausiai naudoti XIX–XX a., kiti glazūruoti, su augaliniais ir geometriniais ornamentais, ankstyvesni. Aptikta keletas stiklo šukių fragmentų bei metalinių dirbinių (vienas iš jų galėtų būti peilio rankenos dalis).

V. Sladkevičiaus St. 8

During the 2011 excavation at V. Sladkevičiaus St. 8 in the town of Merkinė, a 17th–20th-century cultural layer up to 1–1.2 m thick was discovered. Of the ten storage pits found in the sterile soil (Fig. 1), six contained sherds of 17th–18th-century household pottery. A large quantity of sherds of household pottery and stove tiles was found during the excavation. The bulk of the former consisted of small

1 pav. Perkasa iš R. S. Aleksandravičiaus nuotr.

Fig. 1. The trench as seen from the E.

glazed and unglazed potsherds. The stove tile collection consisted of only several specimens. Tiles with a smooth surface (one specimen) were mostly used during the 19th–20th centuries while the other specimens, which were glazed and had floral and geometric designs, are earlier. Several glass shards and metal artefacts were also discovered.

Linas Girlevičius

Gardino gatvė 1 ir Vilniaus gatvė 1

2011 m. lapkričio mėnesį atlikti archeologiniai tyrimai Merkinės senojo miesto vietoje (UK 3680), sklypuose Gardino g. 1 ir Vilniaus g. 1. Merkinės apylinkėse gyventa jau X tūkst. pr. Kr. II pusėje. XIV–XV a. pradžioje Merkinė buvo svarbus strateginis punktas nuo kryžiuočių antpuolių skirtame apsaugoti panemunės gynybos ruože. Gyvenvietė buvo ant senovėje svarbaus istorinio kelio Vilnius–Krokuva. Pirmą kartą Merkinė paminėta 1359 m. Naugardo metraštyje. Nemuno ir Merkio santakoje esančiame piliakalnyje stovėjo Merkinės pilis. 1377 m. pilies apylinkes niokojo kryžiuočiai, 1391 m. lapkričio 30 pilį be kovos užėmė Vytauto kariuomenė. 1394 m. sausį pilį sudegino atsitraukdama įgula. Pilis atstatyta. 1403 m. sausį pilis sudeginta kryžiuočių, vėliau vėl atstatyta, nes minima ir XV a. viduryje. 1971 m. archeologinių tyrimų piliakalnio pylime metu nustatyti 3 jo raidos etapai. Manoma, kad Lietuvos krikšto metais (1387 m.) pirmoji Merkinės bažnyčia buvo įkurta pilyje. Tais pačiais metais Jogaila, būdamas Merkinėje, suteikė jai miesto (Magdeburgo) teises. 1418 m. įkurta parapinė bažnyčia. Spėjama, kad bažnyčios pastatas galėjo atlikti ir gynybinę – pilies forposto funkciją. Į ŠR nuo piliakalnio, už griovio, yra papilys. Iš R pusės papilys buvo apsaugotas 15 m pločio ir 2 m gylio grioviu, kuris dabar beveik visiškai užlygintas, užstatytas pastatais. Piliakalnio P ir V papėdėse yra papėdės gyvenvietė, kurioje rastas iki 2 m storio kultūrinis sluoksnis su XVI–XVII a. datuojamais radiniais, į R nuo piliakalnio yra XIV a. pabaigos – XV a. senkapis. XV a., po Žalgirio mūšio, Merkinės gyvenvietė – papilys – išsiplėtė. Manoma, kad jau XV a. pabaigoje – XVI a. pradžioje susiformavo miestelio centras, jame būta ne tik mūrinės gotikinės bažnyčios, bet ir daugiau mūrinių pastatų. XVI a. vidurys – XVII a. I pusė – Merkinės klestėjimo laikotarpis. Nuo XVI a. minimas Merkinės karališkasis dvaras ir seniūnija. Nuo 1529 m. Merkinė minima LDK neprivilegijuotųjų miestų sąraše. 1556 m. valdovas Žygimantas Augustas dar kartą suteikė miestui Magdeburgo teises (1776 m. panaikintos, 1791 m. savivalda atkurta), o 1569 m. – ir herbą. Taip pat suteikta turgaus ir 3 prekymečių privilegija. Merkinė žymima visuose XVI a. II pusės Abiejų Tautų Respublikos žemėlapiuose. 1605 m. Merkinės burmistras pakvietė vienuolius dominikonus ir padovanojo jiems mūrinius namus su sklypu (ties dabartine Jagmino gatve). Gyventojų daugėjo. 1558 m. Merkinėje gyveno 270, o 1604–1618 m., manoma, – apie 350–400 šeimų. Nuo 1616 m. Merkinėje kūrėsi žydai. 1633 m. patvirtintos odminių ir batsiuvių, 1639 m. – siuvėjų cechų privilegijos. Nemunaičių, Kauno, Daugų (Naujoji Vilniaus), Vilniaus (Senoji Vilniaus), Veisiejų ir Gardino gatvių sankryžoje buvusi trikampė turgaus aikštė performuota į trapecinę. Manoma, kad svarbiausios buvo Veisiejų ir Nemunaičių gatvės. 1648 m. Merkinėje mirė Abiejų Tautų